

УДК 654.1:81'243(477):32.019.51(100)=378

ВСЕСВІТНЯ СЛУЖБА «РАДІО УКРАЇНА»: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ МОВЛЕННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ

Павленко Л.Г.

Інститут журналістики
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, м. Київ

У статті досліджено функціонування редакцій мовлення іноземними мовами Всесвітньої служби радіомовлення України на сучасному етапі. Проаналізовано тематичну структуру іншомовних програм, охарактеризовано їх аудиторію, визначено основні цілі інформаційної діяльності відповідних редакцій. Автор також окреслив перспективи радіомовлення іноземними мовами з України.

Ключові слова: міжнародне радіомовлення, радіомовлення іноземними мовами

Актуальність теми. Міжнародне радіо традиційно звертається до слухачів не лише своєю державною мовою, а й мовою тих народів, які є його фактичною або потенційною аудиторією. Звісно, такі радіостанції не в змозі охопити увесь можливий мовний спектр, оскільки, як правило, ці організації ведуть мовлення в десятках країн на різних континентах. Тому кожна станція створює редакції мовлення іноземною мовою відповідно до міжнародної інформаційної політики, котру реалізує держава – суб'єкт радіомовлення. Так, наприклад, радянське іномовлення з Москви працювало декількома десятками мов, аби якнайширше по всьому світу розповсюджувати комуністичні ідеї. Після розпаду СРСР така необхідність відпала, і тепер найбільша частка загального часу мовлення «Голосу Росії» – це робота російськомовної редакції, звернена до мільйонів носіїв російської мови у різних країнах, зокрема і в колишніх союзних республіках. Водночас на міжнародному російському радіо працюють ще 33 іномовні редакції [9]. Організаційна структура інших міжнародних станцій також яскраво віддзеркалює інформаційну політику держав, котрі є їх власниками. Зокрема, на «Радіо Свобода», виконавши свою місію, припинили трансляції естонська, латвійська, литовська, польська, словацька, угорська, чеська служби з входженням відповідних країн до європейського співтовариства. Натомість продовжується робота мовами інших пострадянських держав [10].

Свою міжнародну службу має і Українське радіо. 75% ефірного часу Всесвітньої служби радіомовлення України (ефірна назва «Радіо Україна») – це передачі української редакції. 25% – мовлення іноземними мовами. Така кількість програм іншомовних редакцій, вочевидь, не відповідає сучасним інформаційним інтересам молоді Української держави, котра мала б активніше використовувати всі наявні

ресурси для того, щоби світ отримував інформацію про Україну з першоджерела, а не через інформаційних посередників, які не завжди зацікавлені у створенні об'єктивної картини українського життя.

Особливості функціонування міжнародного радіомовлення з України у вітчизняному журналістикознавстві майже не досліджені. Інформацію про Всесвітню службу радіомовлення України знаходимо у наукових працях О. Гояна [2], В. Лизанчука [3], І. Мащенко [4], В. Миронченка [5], М. Нагорняк [6], А. Юричка [8]. Названі автори переважно констатують існування міжнародного радіо в нашій державі, розповідають про його правовий статус та пріоритети діяльності як міжнародного засобу масової інформації. Більш детально роботу кожної з редакцій станції досліджувала Н. Скофенко [7] у кандидатській дисертації «Роль зовнішньополітичних засобів масової інформації у висвітленні міжнародної діяльності республіки». Та оскільки ця робота була виконана ще за радянського часу, то й функціонування вітчизняного іномовлення розглянуто в ній крізь призму комуністичної ідеології.

Мет а цієї статті – дослідження функціонування редакцій мовлення іноземними мовами «Радіо Україна» на сучасному етапі (зокрема, аналіз тематичної структури іншомовних програм, характеристика їх слухацької аудиторії, визначення основних цілей інформаційної діяльності відповідних редакцій) та окреслення перспектив радіомовлення з України іноземними мовами.

Всесвітня служба радіомовлення України у своєму складі має три редакції мовлення іноземними мовами – румунську, англійську та німецьку. Всі іншомовні редакції вітчизняного іномовлення було відкрито ще радянською Україною, а значить, необхідність появи конкретних іноземних мов на радянському радіо вмотивовувалася лише політико-ідеологічними потребами офіційної Москви. Незалежна Українська держава поки не зуміла повністю втілити свої інформаційні інтереси в діяльності міжнародного радіо.

Редакцію мовлення румунською мовою було відкрито для того, щоб румунські слухачі дізнавались якомога більше про міжнародну політику Кремля [1]. Нині румунською мовою українські радіожурналісти розповідають своїм слухачам про свою державу: знайомлять світ з основними подіями в Україні, готують передачі про історію, культуру та мистецтво нашої країни. Румунська редакція готує до ефіру випуски новин, огляди преси, інформаційно-аналітичні передачі («Україна в дзеркалі подій», «Тема дня», «Політична панорама тижня»), тематичні програми («Спорт», «Транскордонне співробітництво», «Екологія без кордонів», «Молодіжна орбіта», «Українські обрії», «Україна: європейський вибір», «Земля і люди»). Традиційно популярними у радіослухачів є культурно-мистецькі програми («Наш календар», «Гості нашої редакції», «Це моя Україна», «Пісня для душі», «Від серця до серця», «Храм девяти муз», «Недільна крамниця»).

Цей перелік передач керівники редакції мовлення румунською мовою розплановують таким чином, аби не виходити за рамки регламентованих 1,5 годин загальнодобового часу роботи в ефірі, відведеного редакції. Водночас широкий тематичний спектр програм розрахований на те, щоб задовольнити не обмежену віковими рамками, соціальним статусом чи колом інтересів аудиторію румунських програм. Адже їх можуть слухати всі, хто володіє румунською в Україні, Румунії,

Молдові й інших державах. Хоча своєю цільовою аудиторією у редакції вважають насамперед румунську діаспору, представники котрої проживають на території нашої держави, та тих наших співвітчизників і їх нащадків, які тимчасово або постійно живуть у Румунії.

На значно ширшу за географією аудиторію розраховані передачі редакції мовлення німецькою мовою. Адже носії цієї мови проживають не лише в самій Німеччині, а й в багатьох інших країнах.

Журналісти редакції мовлення німецькою мовою готують інформаційні програми про події в Україні (“Український щоденник”), інформаційно-аналітичні передачі на актуальні теми політичного та суспільного життя нашої держави (“Фокус”, “Україна: факти, події, тенденції”, “Відлуння тижня”, “Діалог”), публіцистичні програми культурно-мистецького спрямування (“Культурна палітра”), тематичні (“Спектр” – про життя української молоді) та передача за листами слухачів (“Місце зустрічі – Київ”), “DX”-програму” для радіолюбителів.

Ще більш широкою за географією та чисельністю є аудиторія редакції мовлення англійською мовою. Це закономірно, адже мову міжнародного спілкування знають в усіх країнах на всіх континентах. Тому спробуємо більш ретельно дослідити тематичну структуру англомовних програм, їх аудиторію.

Редакція отримує кореспонденцію з понад 40 країн, в першу чергу з європейських країн, США та Канади. Має постійних слухачів у країнах Азії, Південної Америки, в Австралії та інших державах. Так, наприклад, впродовж жовтня 2007 року – травня 2008 року до англійської редакції у Києві надійшло 265 листів. Ось кількісно-географічна характеристика редакційної пошти за вказаний період: Австралія – 3; Австрія – 3; Аргентина – 4; Бангладеш – 1; Бельгія – 2; Білорусь – 1; Болгарія – 1; Бразилія – 2; Великобританія – 34; Греція – 1; Данія – 4; Індія – 19; Індонезія – 2; Ірландія – 1; Іспанія – 6; Італія – 21; Канада – 5; Китай – 8; Колумбія – 1; Коста Ріка – 1; Лівія – 3; Литва – 6; Марокко – 3; Мексика – 2; Нігерія – 7; Нідерланди – 2; Німеччина – 4; Нова Зеландія – 7; Норвегія – 2; Оман – 1; Пакистан – 1; Північна Америка – 1; Польща – 1; Росія – 4; Румунія – 5; Сербія – 1; США – 58; Україна – 1; Угорщина – 1; Фінляндія – 5; Франція – 8; Чехія – 1; Чилі – 1; Швеція – 13; Японія – 7.

Період з жовтня 2007 року по травень 2008 року був типовим щодо кількості пошти та країн, з котрих до англійської редакції надходять листи слухачів. Виходячи з цього, можна говорити про наявність стабільного інтересу до держави Україна, принаймні в тих державах, з котрих Всесвітня служба радіомовлення України отримує листи.

Вікова шкала слухацької аудиторії передач англійської редакції «Радіо Україна», судячи зі слухацької пошти, практично необмежена. Але частіше до редакції звертаються слухачі віком 35-50 років, розповідає про свої спостереження головний редактор редакції мовлення англійською мовою Тетяна Стечак.

Ще важче визначити соціальні характеристики аудиторії радіостанції. Оскільки спілкування редакції з аудиторією здійснюється найчастіше через засоби зв'язку (листи, Інтернет, телефон) за ініціативою слухачів, які не часто надають інформацію про себе. Достеменно відомо лише, що часто передачі з України англійською мовою

слухають нащадки українських емігрантів, для яких англійська є рідною і які прагнуть більше дізнатися про свою історичну батьківщину.

Значну частину аудиторії англійської редакції, так само як і німецької, становлять радіолюбители, так звані «діксисты», які цікавляться перш за все новинами українського радіомовлення. Сімо Соїнен з Фінляндії у своєму листі до редакції пише: «Короткохвильове мовлення – все ще найкращий та найлегший спосіб для тих, хто прагне слухати новини з усього світу. Я радий, що ви мовите на коротких хвилях. Мені дуже сподобалася ваша програма класичної музики». Спеціально для радіолюбителів редакція мовлення англійською мовою Всесвітньої служби радіомовлення України готує «DX – програму», де висвітлює новини радіомовлення в Україні та світі, пояснює принципи короткохвильового радіомовлення та аналізує пошту слухачів. Передача О. Єгорова «На шкалі приймача – весь світ» для радіолюбителів також не розрахована на широку аудиторію, однак користується значною популярністю у слухачів.

Тематика інших програм редакції мовлення англійською мовою спрямована на те, щоб задовольнити інтерес слухачів різними сферами життя українського суспільства. Традиційно це насамперед інформаційні та інформаційно-аналітичні передачі. Зокрема, «Україна сьогодні» знайомить слухачів з подіями суспільно-політичної сфери життя українців. Автори «Українського щоденника» оглядають події тижня. Передачі «Крупним планом» та «Фокус» розповідають про актуальні події та найпомітніші тенденції та явища усіх сфер життя українського суспільства. Аудиторія іномовлення цікавиться українською історією, культурою та мистецтвом. Тому одна з найпопулярніших передач англійської редакції – культурологічна програма «Коріння» журналістки Віри Малій, яка досліджує тенденції мистецького життя, розповідає про традиції, історію та релігію українців. Популярними серед англійськомовних слухачів «Радіо Україна» є також музичні та привітальні програми («Музика з України» – недільний концерт найкращих класичних, фольклорних та популярних виконавців і колективів, «Привіт з Києва» – суботня програма за листами слухачів з усього світу).

Загалом, Україна викликає зацікавленість у багатьох радіослухачів, як молода держава, про котру їм дуже мало відомо, і найдоступнішим джерелом інформації для цієї аудиторії є програми англійської служби іномовлення. Та доводиться констатувати, що нинішній обсяг мовлення англійською мовою не задовольняє навіть запити постійних слухачів. Про обсяги мовлення, достатні для завоювання нової аудиторії, тим більше не йдеться. Час присутності англійського мовлення з України у світовому радіоефірі було збільшено минулого року з 1,5 до 2 годин. Можливо, чиновники інформаційної сфери вважають, що мовлення іноземними мовами у міжнародному радіопросторі – напрям малоперспективний. Сумніватися в цьому змушує все та ж слухачька пошта. «Я хочу дізнатися більше про таку нову державу, як Україна. Для мене найкращий спосіб отримувати інформацію про Україну – це Всесвітня служба», – пише Алекс Торбені з Індонезії.

З боку слухачів часто лунають побажання розширити мовний спектр радіостанції, зокрема, додати мовлення російською, польською, французькою та іншими мовами. Такі наміри були в керівництва Національної радіокомпанії. Зокрема, на початку 2000-х років планувалося відкриття редакцій мовлення

російською та польською мовами. Адже саме в Польщі та Російській Федерації живе багато українських емігрантів, які потребують інформації про свою історичну батьківщину. До того ж існує потреба безпосереднього інформування населення цих сусідніх держав про Україну. Адже росіяни дізнаються про життя українців зі своїх засобів масової інформації, котрі нині проводять справжню антиукраїнську інформаційну кампанію. У результаті соціологічні опитування говорять про те, що росіяни сприймають українців як ворожу націю укупі з американцями, естонцями і грузинами [11]. Так само Україна зацікавлена в тому, щоб об'єктивну інформацію про нас отримувала Польща. Як відомо, нині польська влада підтримує євроінтеграційні прагнення нашої держави, але важливо, щоб і пересічні поляки адекватно сприймали Україну, а не робили висновки лише з того, що чують і бачать в іноземних мас-медіа. Однак поки спектр радіомовлення іноземними мовами з України не розширено.

Ще більш віддаленою виглядає перспектива відкриття мовлення мовами найбільших держав Азії та Близького Сходу. Поки Україна залишається осторонь справжніх змагань, що їх ведуть найбільш розвинуті країни, намагаючись завоювати свої позиції в інформаційному просторі азійського та близькосхідного регіонів.

Висновки. Таким чином дослідивши функціонування редакцій мовлення іноземними мовами Всесвітньої служби радіомовлення України на сучасному етапі, можна констатувати, що роботу англійської, німецької та румунської редакції спрямовано на те, аби нащадки українських емігрантів у різних країнах світу могли отримувати інформацію про життя своєї історичної батьківщини. Інша важлива мета радіомовлення іноземними мовами з України – постачання об'єктивної інформації про Україну широкому колу закордонних слухачів без посередників, так би мовити, з першоджерела. Те, що інформація про життя українців цікавить закордонну радіоаудиторію, підтверджує слухачка пошта.

Журналісти іншомовних редакцій готують до ефіру щоденні інформаційні та інформаційно-аналітичні програми, в яких розповідають про останні події, про актуальні явища та тенденції в Україні. Мистецькі програми іншомовних редакцій не лише знайомлять іноземну аудиторію з подіями культурного життя в нашій державі, а й допомагають їй краще зрозуміти духовні цінності української нації, традиції народу.

Перспективи радіомовлення з України іноземними мовами на нинішньому етапі функціонування вітчизняного міжнародного радіо видаються доволі нечіткими. З одного боку, є нагальна потреба розширення спектру українського радіомовлення іноземними мовами, насамперед російською та польською, а також мовами народів Азії та Близького Сходу. З іншого – державна інформаційна політика в цьому напрямі поки обмежується деклараціями про необхідність розширення присутності українських мас-медіа у світовому інформаційному просторі. Тому, очевидно, ця тема потребує ґрунтовних наукових досліджень і вжиття практичних заходів з тим, аби голос України у міжнародному радіопросторі мали змогу слухати своєю мовою якомога більше народів світу.

Список літератури

1. Вербицький Д. Румунська розмовна мова в українських ЗМІ. – Чернівці: Кафедра румунської та класичної філології Чернівецького Національного університету імені Юрія Федьковича, 2002. – 85с.
2. Гоян О. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту. – К., 2004. – 245 с.
3. Лизанчук В. Радіожурналістика: засади функціонування. Підручник. – Львів: ПАІС, 2000. – 366 с.
4. Машенко І. Хроніка українського радіо і телебачення в контексті світового аудіовізуального процесу. – К.: Україна, 2005. – 384с.
5. Миронченко В. Я. Основи інформаційного радіомовлення. Підручник. – К.: ІЗМН, 1996. – 440с.
6. Нагорняк М. Інформаційне мовлення національної радіокомпанії України: Монографія. – К.: Вид-во ЛВК, 2008. – 132 с.
7. Скофенко Н. В. Роль средств внешнеполитической информации УССР в освещении международной деятельности республики: Дис. канд. філол. наук: 10.01.10. – К.; 1991. – 175с.
8. Юричко А. Інформаційні маніпуляції у повідомленнях світової періодичної преси в контексті інформаційної безпеки України: стан та шляхи протидії: Дис. канд. філол. наук: 10.01.08. – К., 2007. – 191 с.
9. <http://www.lenizdat.ru/cgi-bin/redirect?l=ru&b=1&i=1055504>. Перевірено 24. 06. 2008 р.
10. Електронний документ: <http://www.radiosvoboda.org/section/about/110.html>. Перевірено 24. 06. 2008 р.
11. Електронний документ: <http://intv-inter.net/a/article/?id=9156>. Перевірено 24. 06. 2008 р.

Павленко Л.Г. Всемирная служба «Радио Украина»: современное состояние и перспективы вещания иностранными языками

В статье исследовано функционирование редакций вещания на иностранных языках Всемирной службы радиовещания Украины на современном этапе. Проанализирована тематическая структура программ на иностранных языках, охарактеризована их аудитория, определены цели информационной деятельности соответствующих редакций. Автор также очертил перспективы радиовещания на иностранных языках из Украины.

Ключевые слова: международное радиовещание, радиовещание на иностранных языках

Pavlenko L.H. A state and prospectives of foreign languages broadcasting of the Radio Ukraine International

The article investigates the current functioning of the foreign language departments of the Radio Ukraine International. There was conducted the analysis of the thematic palette of the foreign language programs and their audience, the main informational aims of the activity of the above mentioned departments were defined. The author also described the perspectives of the Ukrainian broadcasting in foreign languages from Ukraine

Key words: international broadcasting, broadcasting in foreign languages

Пост упила до редакції 21.08.2008 р.